

מאמר זה, שהופיע ב־ Foreign Affairs האמריקני וב־ Survival הבריטי, מציג השקפה שאינה מקובלת על רוב הפרשנים המדיניים הדגים בסכסוך המזרח-תיכוני על מישוריו השונים. המחבר הוא יוגוסלבי ובתור שכוה מייצג גישה „נייטרליסטית“, שאינה דווקא אוהדת את ישראל.

יִם תֵּיכוֹן בְּלִתִּי-תֵלוּי

ל' אצ'ימוביץ'

נויים אלה על השלום והביטחון הבין-לאומיים?
○ מהן תוצאותיה האפשריות של התפתחות זו?
נושאים אלה יש לבחון לאור הרבגוניות הע"צומה, שהיא איפיונו המכריע של האיזור. אגן הים התיכון הוא, ככל הנראה, יחיד בימינו מבחינה זו. מכל זווית-ראיה ממנה בוח"נים אותו — רקע היסטורי, מורשת תרבו"תית, דת, מערכת חברתית-כלכלית, או משטר מדיני ומדיניות-חוץ — מזדקרים ההבדלים לעין. לדוגמה, באיזור שוכנים מאמיני ארבע דתות — מוסלמים, יהודים, נוצרים אורתודוקסים ונוצרים קתולים — ובאחדות ממדי-

שנתווספו לו ממדים וסממנים איכותיים חד-שים. ישנם הרואים את גידול הכוח הימי של הסובייטים בים התיכון ואת המשבר במזרח התיכון כנושאים באחריות הבלעדית להתפתחות זו, ואילו אחרים רואים את הבעיה ב"הקשר הרחב יותר של היחסים הבין-לאומיים, ומתוך פרספקטיבה היסטורית ממור"שכת יותר.

מכל מקום, בקיום כלליים ניתן לסכם את הנושאים השנויים במחלוקת עלידי הצגת שלוש שאלות מהותיות:

○ מדוע התפתח מצב זה?
○ מהו טבעו של כל שנוי מן השינויים שחלו לאחרונה, ואיזו השפעה נודעת לשי-

מאז תום מלחמת-העולם השניה, אגן הים התיכון הוא איזור סוער וחסר יציבות, ה"שסוע בשורת מאבקים בין-לאומיים ופנימיים, שראשיתם במלחמת האזרחים ביוון בשנת 1946, ובסיבוב הראשון בין ארצות ערב ליש"ראל בשנת 1948.

אולם, בשנים האחרונות הפך סבך גיאופוליטי זה להיות „הבעיה היס"תית-יכונית“, תוך

המחבר, ל' אצ'ימוביץ', הוא סגן מנהל המכון ליחסים בין-לאומיים ולכלכלה בבל"גרד, יוגוסלביה. המאמר התפרסם בלונדון, בירחון „המזרח התיכון החדש“.

נותיו נודע לינגודים ביניהם תפקיד רב-משמ' עותי במדיניות הפנים ובמדיניות החוץ כאחת. המערכות החברתיות-הכלכליות של שבע- עשרה המדינות שבאגן הים התיכון מציגות מיגוון של משטרים סוציאליסטיים רבי- גוונים, של קפיטליזם בצורות שונות, ובאר- צות צפון-אפריקניות מסוימות — תערובת של יסודות קפיטליסטיים ופיאודליים עם סוציאליזם נומינלי. ארצות אלו מתגוננות מדיקטטורות עד דמוקרטיות, ממדינות קט- נות ורפות אוניס עד מדינות גדולות ורבות- עוצמה; מאומות שזכו בעצמאותן זה מקרוב, לאומות בעלות היסטוריה ממושכת של מס- גרת מדינית; ממסגרות כלכליות שבהן מגעת ההכנסה ל-160 דולר. לגולות, עד ארצות בעלות תעשייה מפותחת, שבהן עולה ההכ- נסה לגולות על 1,700 דולר.

מורכבת במיוחד שונותן של ארצות הים ה- תיכון בתחום מדיניות החוץ: מתוך שבע- עשרה המדינות של אגן הים התיכון, משתיי- כות ארבע לנאט"ו (צרפת, איטליה, יוון ותור- כיה; ואילו ספרד קשורה באמנות דו-צדדיות עם ארצות-הברית); תשע משתתפות באורח פעיל בתנועת המדינות הבלתי-מזדהות (אל- ג'יריה, קפריסין, לבנון, לוב, מרוקו, סוריה, תוניס, קע"מ ויוגוסלביה); הנותרות אינן לוקחות חלק בהסכמי הברית או בתנועת אי- ההזדהות וכל אחת מהן היא מקרה ייחודי: ישראל קשורה באורח הדוק בארצות-הברית, ותלויה מאוד בתמיכתה הצבאית והמדינית, ואלבניה — אשר נטשה לאחרונה את ברית וארשה ונתונה זה שנים אחדות בסכסוך מדיני עם חברותיה — מבודדת במידת-מה באיזור, וקשורה בסין העממית. לבסוף — מלטה: במדינת-אי קטנה זו, שזכתה בעצמ- אותה זה מקרוב, עדיין מוסיפה בריטיה להחזיק במקסי-צבא.

הבדלי השקפות וחילוקי-דעות רבי משמעות בתחום מדיניות-החוץ קיימים אפילו בקרב החברות היס-תיכוניות של נאט"ו. אין הס- כמה בין יוון ותורכיה בשאלת קפריסין; צר- פת השיגה לעצמה מעמד מיוחד בברית האט- לנטית, וגישתה למשבר במזרח התיכון שונה במידה ניכרת מזו של חברות הברית האח- רות; ואילו תורכיה מפתחת בהדרגה מדיניות משלה, של דו-קיום ויחס-שכנות טובים עם ברית-המועצות.

בין ארצות ערב — מלבד עמידתן המשותפת נגד ישראל — שוררים חילוקי-דעות ברורים בנקודות שונות, ואף סכסוכים מקומיים. גישותיהן בתחום מדיניות החוץ מסתעפות למגמה פרו-מזרחית ולמגמה פרו-מערבית; הסתעפות זו הודגשה מאז מלחמת ששת ה- ימים, נוכח התמיכה המדינית והסיוע הצ- באי שמגישה ברית-המועצות בעיקר לסוריה ולקע"מ.

שונותן של ארצות אגן הים התיכון ומורכ- בותן הן גורם מערער באיזור, המסייע להת- ערבותם של כוחות חיצוניים. חזירתם של כוחות כאלה — במיוחד אמורים הדברים במעצמות-העל — מוסיפה ממד נוסף לבעיה כולה.

מעורבותן של מעצמות-העל באגן הים התי-

כון שינתה באורח יסודי את אופי המסיבות באיזור זה, והפכה אותו לחלק ממאבקן הכלל-עולמי. אגן הים התיכון הפך לאחת מנקודות-העימות האסטרטגיות של מעצמות- העל, כשם שהפך לאחת ממטרות העימות, ולאחד משדות-הקרב שבהן בא הוא לכלל ביטוי. עובדות אחרונות אלה הן כיום עיקרה ומהותה של הבעיה היס-תיכונית.

כדי לנסות למצוא פתרון לבעיה זו הכרח, על כן, לדון לא רק בגורמים מערערים פני-אזו- ריים, אלא אף באלה שמוצאם מחוץ לאיזור. יש לשאול מה טיב האינטרסים העיקריים של מעצמות-העל באגן הים התיכון, ואילו מס- רות נובעות מהם? כיצד ניתן למתן את השפעותיהן השליליות על המצב באיזור? וכיצד ניתן לנתק בהדרגה את אגן הים התי- כון ממאבקן הכלל-עולמי לעליונות?

מערך הכוחות בעולם השתנה — מדו-קוטב- ביות לרב-קוטביות. למעשה קיים עדיין ה- מבנה הדו-קוטבי, ונודעת לו משמעות רבה; אך בו בזמן מתפתחים זה בצד זה מערך- כוחות משולש (עם התרחבות תפקידה של סין במדיניות העולמית), ומערך רב-צלעי רופף בדרכה נמוכה יותר של העירכות-כוחות. התפתחות הטכנולוגיה המלחמתית הביאה להפרדה בין מישורי-הכוח השונים של המ- דיניות הבין-לאומית: מישור כלי-הנשק הגר- עיניים האסטרטגיים, והמישורים הכללים כלי-נשק קונבנציונליים, עוצמה כלכלית ומ- דינית, יחד עם היסודות שאינם ניתנים להב- הרה ממשית במדיניות הבין-לאומית, כגון אידיאות ועוצמה מוסרית.

נובע מכך, שלמרות יתרוןן של המעצמות הגרעיניות, נתונה השפעה משמעותית על מהלך המאורעות בידי מדינות רבות בעלות צורות-עוצמה פחותות מזו; במקרים אחדים הן מפעילות השפעה מייצבת, ומתנגדות לנטיית להגמוניה עולמית, ולעתים השפעתן שלילית.

המאבק העיקרי בין הגושים היריבים, ובמ- יוחד בין שתי מעצמות-העל, נעשה מפוצל. אירופה בכלל, וחלקה המרכזי בפרט, שוב אינה מוקד חייד או מכריע בעימות הפעיל, במונחים של לחצים מדיניים או צבאיים החותרים לשינוי מאזן-הכוחות או תחומי- ההשפעה הקיימים. העימות גלש אל חלקי- תבל אחרים. למעשה נעשתה אירופה, שלא כאזורי-העימות החדשים, איזור של יחסים בין-גושיים יציבים, שבהם מעוצבים בהירות רבה למדי תחומי האינטרסים, והצדדים ה- שונים מכירים בחוקי המשחק ומכבדים אותם. יתר על כן, פיצול זה של מאבק ה- מעצמות מלווה בהתפתחויות מקבילות בת- חום החימוש, שתפקידן העיקרי בהקשר זה הוא לספק אמצעים להפעלת כוח או השפעה ממרחק.

טיב היחסים בין היריבים העיקריים השתנה אף הוא. שוב אין יחסים אלה באים לדי ביטוי בניגודים ויריבות בלבד, אלא גם בשי- תוף פעולה בעיניים מסויימים. מעצמות-העל הכירו באינטרס המשותף שיש להן למנוע את הסלמת המאבקים לכלל מלחמה גרעי- נית רחבת-היקף; וכבר יצרו מגעים מסויי-

מים של שיתוף-פעולה בנושא זה. „שיטת טיפול במשבר“, כפי שהיא מכונה, הופיעה, אם כן, לא רק בתיאוריה, אלא גם במעשה. שיטה זו נעשתה מרכיב ממשי במערכת הק- יימת של היחסים הבין-לאומיים — אך למקל זה שני קצוות: השיטה משרתת את מטרותיה, ומבטיחה את העולם מפני שואה גרעינית, אולם את החשבון משלמות המדי- נות הקטנות יותר. יתר על כן, השיטה מאפ- שרת, אמנם, למעצמות-העל לפקח על מצבים מסוכנים, וכתוצאה מכך מיישבת סכסוכים; אך בו בזמן גם מאפשרת היא למעצמות-העל לערוך עסקות מאחורי גבן של מדינות אחר- רות, ולהטיל את פיקוחן ואפוטרופוסותן על איזור נתון.

המאפיין האחרון של מערך-הכוחות החדש שיוזכר במאמר זה הוא הנטייה לגיווןן של עמדות במדיניות-החוץ. הן במסגרת הגושים והן מחוץ להם. מעמדן של צרפת ורומניה, כל אחת בקרב בעלות-בריתה, הן רק שתיים מן התופעות הטיפוסיות ביותר. הקשרים המיוחדים שיצרו ישראל וספרד עם ארצות- הברית, ואלה שקשרו ארצות ערביות מסויי- מות עם ברית-המועצות, מזגימים בבירור מגמה זו בקרב מדינות שמחוץ לגושים. דוג- מה לנטיה זו אפשר לראות בוועידת ג'נבה על האמנה לאי-הפצת נשק גרעיני מ-1968. בוועידה זו התלכד רוב גדול של מדינות ש- אינן-גרעיניות בהתנגדות לנטיית ההפליה של המעצמות הגרעיניות, בעיקר של מעצמות- העל. המדינות שנקטו מדיניות זו עשו זאת ללא התחשבות במעמדן — בין אם משתיי- כות הן לגוש כלשהו, ובין אם הן בלתי- מזדהות או נייטרליות.

אפשר להבחין בשינויים שנמנו למעלה גם באיזור הים התיכון. השתקפו בו גיווני מע- רך-הכוחות העולמי והתפרדותו למישורים שונים; פיצולו של מאבק המלחמה הקרה הפך איזור זה לתחום חדש של עימות פעיל. מערכת היחסים הדו-ערכיים בין שתי מעצ- מות-העל — של מאבק מזה ושיתוף-פעולה מזה — מצאה את ביטויה בשתי דרכים שר- נות: מחד גיסא במאבק בין שתי המעצמות הגדולות להשגת שליטה באיזור, ובכלל זה ניצולם של סכסוכים מקומיים לשם קידום מטרות אלה; ומאידך גיסא — במאמציהן המתואמים, כביכול, לפקח על הסכסוכים הללו, ולאכופ, בסופו של דבר, את הסדריהן המשותפים על הצדדים הנוגעים בדבר.

ישנה השקפה פשטנית יתר-על-המידה, אך רווחת למדי, לפיה נובעת כל הבעיה מהת- בססתה הצבאית — ובעיקר הימית — של ברית-המועצות באגן הים התיכון, וכן מן המלחמה בין ארצות ערב לישראל, שהיתה הסיבה או התזאנה בה השתמשו הרוסים להתבססות זו. השקפה זו נכונה במובן-רמה, אך אין בה תשובה שלמה לשאלה; שכן אם נעוץ עיקר הבעיה בעימות שבין מעצמות- העל, הרי יש להביא בחשבון את עמדות שתייהן כאחת — ולא את עמדתה של אחת מהן בלבד.

עובדה היא, כי ארצות-הברית היתה הרא- שונה לחזור לאגן היס-תיכון, והיא ששלטה

במימיו עד עתה. במקורו היה צעדה אסטרטגית, אך במהרה הפך הצי השישי לאמצעי רבעוּמָה בידי הדיפלומטיה של ארצות הברית. מזוית הראיה של העימות הגלובלי בין המזרח למערב שררה יציבות, וכן נראו פני הדברים רצויים למדינות הקשורות ב"נאט"ו. כנגד זאת היה המצב רעוע מבחינת היחסים בין מדינות האיזור, ובלתי-רצוי למדינות שאינן קשורות בנאט"ו.

נכון גם כי חדירת הסובייטים לאגן הים התיכון, ובמיוחד פיתוחו של הצי, החלו כבר לפני שנים רבות — באמצע שנות החמישים של המאה הנוכחית — ולאחר תקופה של ירידה בראשית שנת 1960, חידשה ברית המועצות את מדיניות החידרה ב-1964, כאשר שר הקימה יחידה מיוחדת לאגן הים התיכון כחלק מן הצי הסובייטי של הים השחור. תהליך זה אף הוחש בעקבות מלחמת ערב ישראל בשנת 1967.

ולבסוף, שרירה גם העובדה כי המצב באגן הים התיכון היה גמיש מאז ומתמיד, ושתי מלחמות בין ארצות ערב לישראל ניטשו לפני 1967.

ואולם המצב בים התיכון סיגל לעצמו ממד חדש, ובמשך השנתיים האחרונות חל בו שינוי איכותי למרות העובדות שנמנו לעיל. השינוי נעוץ בתמורה בטבעם של היחסים הבינלאומיים — שאותה ציינתי במאמר זה — ובגידול היכולת הצבאית של ברית המועצות. כלומר, בתנאים הקיימים, של שיון אסטרטגי בין מעצמות-העל בדרגת חימוש גבוהה מאוד, וקיפאון גרעיני הדדי ביניהן, מצביים פיצולו של הסכסוך הגלובלי וגיוונו של מערך הכוחות את הים התיכון במארג חדש. בו בזמן איפשר הישגה של ברית-המועצות בהתבססות הצבאית תחילת שלב חדש של פעילות במדיניות הבינלאומית. שלב זה התבטא בכינון נוכחות צבאית פוליטית של ממש באגן הים התיכון.

פקצרה, המסיבות המשתנות נכחו תחומי עימות חדשים; התפתחות העוצמה הצבאית איפשרה לסובייטים לחדור לים התיכון, ומשבר המזרח התיכון אך החיש את התהליך. מאחר שארצות-הברית כבר נכחה באיזור, התפתח העימות מיידי, אף שבצורה מיוחדת במינה.

תנועת הסובייטים לתוך אגן הים התיכון נראית שונה מן הקצה אל הקצה כשמתברר גנים בה מזוית-ראיה שונות. ארצות-הברית ובעלות-בריתה רואות בה איגוף של נאט"ו מצד דרום, והתפשטות ההשפעה המדינית של הסובייטים; ברית-המועצות רואה בה פריצת הכיתור המערבי הכלל-עולמי בכוח לראשונה מאז החלה המלחמה הקרה — וצעד לקראת ביטול ההגמוניה של ארצות-הברית ביס. הפרו-מערביות שבין מדינות הים התיכון רואות בה התפתחות מדיאנה, ואילו הפרו-סובייטיות — התפתחות מייצבת ומועילה. המדינות הבלתי מזדהות — ולטווח רחוק כל מדינות הים התיכון — רואות בה מהלך חדש במשחק הכוח הפרו-ליטי, המאיים על שלום האיזור ועל ביטחונן. מכל מקום, גרעין העניין הוא העימות

בין המעצמות הגדולות, והפעילות הסובייטית המתרחשת לאחרונה באגן הים התיכון היא רק חוליה נוספת בשרשרת של אירועים. נימה של פליאה ביצבה מתגובותיהם של מומחים מדיניים רבים על החדירה הסובייטית לים התיכון, ואולם, דעתי היא, כי מחוץ לעיתוי ולצורה המוחשית של הצעד הסובייטי ניתן היה לצפות, באורח כללי, למהלך-התפתחות זה במסיבות הקיימות. לא היה זה מציאותי להאמין, כי ברית המועצות — לאחר שביססה איזון גרעיני אסטרטגי עם ארצות-הברית — תסכים ל"השלים עם מעמד של מעצמה עולמית מדרגה שניה בתחומי-החירות אחרים.

איזון אזרי ושיון בכוח הימי הן ללא ספק מטרותיה של ברית-המועצות. היא תנסה, ללא ספק, לבסס את נוכחותה — בכל מקום שייראה הדבר כמועיל לאינטרסים שלה, ב"רגע בו יהיה בכוחה לעשות זאת, וכאשר תספקנה לה המסיבות הבינלאומיות את ההזדמנות המתאימה. אגן הים התיכון, וב"עיקר המזרח התיכון, הוא מקרה מן הסוג הנדון. יש אמת בטענה כי, כשמגיעה ברית המועצות לשיון אסטרטגי עם ארצות-הברית, גדל הפיתוי שבכפניה להתעצם באיזור הקרוב למוסקבה הרבה יותר מאשר ל"ואשינגטון".*

התקדמות הסובייטים לתוך אגן הים התיכון מעוררת שאלות והשערות באשר לאופיו של מבצע זה, למניעיו ולמטרותיו. איזו תערובת של אינטרסים אסטרטגיים, מדיניים או כל-כליים סיפקה את המניע? האם מטרתם של הסובייטים באיזור המצוי דרומית לגבולם היא בראש וראשונה המטרה ההגנתית הרגילה של מעצמה גדולה, שכוונתה לצמצם את אפשרות הפעילות העויינת ליד גבול-תיה? או שמא השגת השפעה מכרעת במזרח הים התיכון ובמדינות המזרח התיכון היא רק צעד ראשון להשגת יעדים שמעבר לה? האם מכוונת פעולה זו, למעשה, לפרוץ את הכיתור הצבאי הכלל-עולמי, או אולי טמון ביסודה הדחף אל נמלי, "המים החמים" הפתוחים כל עונות השנה ולמוצא אל האוקיינוסים — או אף נסיון להתגבר על ההגמר ניה של ארצות-הברית בים ולכוון איזונים אזוריים חדשים?

מה יהיו גבולותיה של ההתפשטות הסובייטית במזרחים של זמן ומרחב? האם מהוה היא חלק מהאסטרטגיה הצבאית-המדינית החדשה, או רק צעד נוסף קדימה בדרך שבה הלכה ברית-המועצות עד כה?

רבות מן השאלות הללו מכילות בתוכן גרעין של תשובה, אולם האמת כולה — כפי שהיא מצטיירת בעיני — נעוצה בטבעו של המערך הבינלאומי הקיים ובעימות העיקרי בין המזרח למערב. המסיבות הבשילו לקראת סיבוב חדש בתחרות זו, ובאורח מעשי — לקראת יוזמה סובייטית לסתור להרחיב את "שטח ההפקר" ואת היקף ההשפעה הסובייטית

טיה, כדי להעלות באורח כללי את מעמדה כמעצמה גדולה. דבר זה כולל אינטרסים מדיניים, אסטרטגיים וכלכליים, הן מיידיים והן לטווח ארוך. האינטרסים הללו קשורים באיזור הים התיכון, ומשתרעים אף מעבר לו; אולם אייחוד מקום בעיקר לאינטרסים המדיניים של ברית-המועצות כמעצמה גדולה.

מיותר כמעט להבהיר, כי נוכחותה המדינית והצבאית של ברית-המועצות באגן הים התיכון תימשך עד שיחולו שינויים מהותיים במדיניות הבינלאומית. מכל מקום, משנקלעו מעצמות-העל לעימות באיזור כלשהו, שוב אין כמעט סיכוי לנסיגה חד-צדדית של אחת מהן. כן אין זה מתקבל על הדעת, כי שתיהן תיסוגנה לחלוטין, ללא שתשמרנה לעצמן זכויות מסויימות באיזור הנדון, על בסיס של הסדר משותף. במלים אחרות: אם אחת מ"מעצמות-העל נוכחת במקום כלשהו, קרוב לוודאי כי גם האחרת תחדור לאותו איזור; ומשתהייה שתיהן נוכחות בו, ברור כמעט לחלוטין, כי תישארנה שם תוך עימות הדדי למשך זמן-מה, או תחלפנה את נוכחותן ה"ישירה בפיקוח משותף על האיזור.

על כן, אל יוטעה איש על-ידי צמצומו הניכר של הצי הסובייטי בים התיכון במחצית הראשונה של אוקטובר 1969. ניתן להעלות השערות שונות באשר לאופיו של מהלך זה, אולם בשום פנים אין לראות בו הוכחה ל"כוונה סובייטית כלשהי לסגת מאגן הים התיכון.

מוטב להדגיש, כמו כן, כי אין לשפוט את יעילות נוכחותם המדינית והצבאית של הסובייטים אך ורק לאור גודלה הפיזי של נוכחות זו ברגע כלשהו. כאן נודעת חשיבות להתאמה לצרכים המדיניים המוגדרים, ולא לשיון-הכוחות עם היריב — שיוון במובנים מספריים גרידא, ובמנחי עוצמת לחימה פוטנציאלית — ואף לא לעלינוּת עליו; כך הוא המצב, כנראה, באגן הים התיכון עתה.

באורח כללי ניתן להגיע לידי מסקנה, כי המצב באגן הים התיכון הוחרף. מסקנה זו נשענת, בראש וראשונה, על העובדה ששתי מעצמות-העל מצויות גם הן בעימות באיזור זה. ואולם החמרת המצב נגרמת על-ידי התנאים באיזור. קשיים פנימיים ובעיות, מחלוקות ומאבקים בין-אזוריים מצטברים, בעיקר במזרח הים התיכון, מערערים את המצב במיוחד ועושים אותו מועד לפורענויות. כל מעצמת-על יכולה לנצל מצב-עניינים זה כדי להרחיב או לחזק את השפעתה שלה.

על-ידי פעילות זו, או בעקבות אבדן השליטה על המדינות הקשורות בהן, עלולות מעצמות העל למצוא עצמן לפתע בעימות הדדי מסוכן. במצב כגון זה, כשעל כף-המאזניים מוטלים החיזויים שבאינטרסים של המעצמות החדות קות ביותר, יועלה לקרבן, ללא ספק, כל מי שיעמוד בדרכן. סיבת הדבר נעוצה בעובדה, שהדרך להיחלצות ממשבר כגון זה היא, בדרך כלל, על חשבון המדינות הקטנות יותר. מש" (סוף בעמ' 52)

* ואלטר לקיר: "רוסיה חודרת למזרח התיכון", פורין אפירס', ינואר '69, עמ' 296.

לטוח קרוב (עד 100 מטרים), שבו היתרון לכדור 9 מ"מ, ולטוחים ארוכים (מעל 550 מטרים), שבהם כדור 7.62 מ"מ נאט"ו עולה על סוגייהתחמושת האחרים. מעניין לציין, כי בטוחים קצרים לכדור 7.62×39 מ"מ יתרון לגבי כדור 7.62 מ"מ נאט"ו, אך מטוח 250 מטרים ומעלה הוא נחות ממנו במידה רבה. מכאן אפשר ללמוד מהו משקל התחמושת שעל הרובאי לשאת, כדי להשיג מספר פגיעות באויב.

סיכום

בהשוואה של היעילות הקרבית הכוללת, חשוב להבחין כי כדור 7.62 מ"מ נאט"ו הוא הכדור היחיד מבין הכדורים שנמנו לעיל, שניתן להשתמש בו לא רק ברובה, כי אם גם במקלע, לטוח בינוני וארוך. כדור 5.56 מ"מ, לעומתו, רגיש מדי להשפעת הרוח וחסר את הבליסטיקה הסופית למטרה זו. מסלול-התעופה של כדור 7.62×39 מ"מ תלול ורגיש מדי לרוח-צד למטרות ירי לטוח בינוני. כפי שצויין לעיל, הטוח היעיל המקסימלי הנובע מסטיית רוח-צד, ניתן לביטוי מדוייק ע"י הנוסחה $K \sqrt{V_0 C}$. קל להראות כי הטוח היעיל (גרף 11) עוקב גם הוא אחרי $\sqrt{V_0 C}$, הגם שלא באותה מידת-

דיוק — אך בדיוק רב די הצורך לניי תוח זה.

מכאן עולה, כי לתחמושת זעירה חשוב הקבוע הבליסטי. באותה מידה כמהירות הלוע.

יש לציין גם, כי קל יותר לשפר את הקבוע הבליסטי מאשר את מהירות הלוע. אם, למשל, בכדור 5.56 מ"מ, יוארך התרמיל ב-5 מ"מ, השיפור במהירות הלוע יהיה כ-2.5 אחוזים! אולם אם יתווסף אר-תו אורך לקליע, יגדל המקדם הבליסטי ב-40 אחוזים! השיפור בטוח היעיל יהיה בערך במחצית מספר זה.

האנרגיה הקינטית של קליע ביציאה מן הלוע נשמרת קבועה כמעט, למרות שנינויים במשקל הקליע, והערך המספרי החשוב של קליע הוא מכפלת $V_0 C$, כאשר C תלוי ישירות במשקל הקליע. הטוח היעיל יגדל כשמהירות-לוע נמוכה יותר והקליע כבד יותר. קיים, כמובן, גבול תחתון למהירות של כ-700 מ'ש' לצורך שיטוח המסלול.

לא הבאנו בחשבון את השפעתם של תנאי-קרב שונים על הטוח היעיל. גורמים כגון

• קבוע בליסטי — מספר אופייני לקליע המביע את יציבותו הבליסטית והתלוי בצורת הקליע, ממדיו ומשקלו.

רמת האימון, הניסיון הקרבי, מתח הקרב, תנאי קרקע בלתי-נוחים, ירי מהמותן ב-תנועה וכיוצא באלה, משפיעים באורח קיצוני על יכולת הפגיעה במטרה, וכתוצאה מכך — על הטוח היעיל. על יסוד בדיקה כמותית בלבד של הגורמים הללו, נראה שלא יחולו שינויים במסקנות הנובעות מן החקר הטכני ההשוואתי, פרט אולי להדגשת-יתר של הצורך בכלי-נשק בעל קצב-אש גבוה ותחמושת קלה, שניתן ל-שאתה בכמויות גדולות.

מן הניתוח עולות, לדעתי, המסקנות הבאות, שהן היפוכו של דבר ממסקנותיו של ב' עמידרו.

א. כרובה אישי לחייל הרגלי יש להעדיף את רובה-הסער היורה תחמושת בת 5.56 מ"מ.

ב. לכיסוי טוחים בינוניים במקלע אין ברירה אלא להשתמש בתחמושת 7.62 מ"מ נאט"ו (אף כי כדור 5.56 מ"מ בתכנון אופטימלי, כפי שהוזכר לעיל ואומת ב-ייצור על-ידי חברה אמריקאית, עשוי לענות גם לבעיה זו). לכדור זה פוטנציאל-הרג גדול, שאינו ניתן לניצול בירי ברובה!

ג. לפעולות מיוחדות וכן גם לפעולות שמטרתן קרב-מגע קצר או למטרות הגנה אישית, יש להעדיף את תת-המקלע בן 9 המ"מ.

ים תיכון בלתי-תלוי (סוף מעמ' 30)

ברים בין-לאומיים שונים לאחר מלחמת העולם השניה הוכיחו זאת. לבסוף, המצב באגן הים התיכון עלול להחמיר במידה רבה עוד יותר עקב משברים בחלקי-טבל אחרים. כך קרה כאשר התערבה ברית וארשה בעזרת כוח צבאי בצי'וסלור בקיה באוגוסט 1968. סיכום הדברים: אגן הים התיכון מהווה חלק מן המאבק הכלל-עולמי בין שתי מעצמות-העל, ועל כן לא ניתן להגיע לפתרון מלא של הבעיה היסטיכונית, אלא אם כן יחולו שינויים יסודיים ביחסים הבין-לאומיים בכ"ל, וביחסי המזרח עם המערב בפרט. עם זאת, ניתן להשיג תוצאות חלקיות מסויימות לפני-כן, ומעצמות-העל מסוגלות להפעיל השפעה מועילה על המצב הגלובלי. המטרה הסופית של הסדר בים התיכון היא, לדעתי, לחלץ את האיזור מן המאבק בין שתי מעצמות-העל; לצמצם את נוכחותן הצבאית וה-

הסופית. אין ספק כי הסכסוך במזרח התיכון הוא בעיה קשה לפתרון; אולם ברור, באותה מידה, כי אם תחלטנה מעצמות-העל לפתור בעיה זו — הרי כרצונן יפול הדבר. ככל ש-יידחה הפתרון, כן יקשה וכן ייעשה רצוי פחות ופחות לשני הצדדים בסכסוך. מטבע הדברים מובן, כי קשה להתנבא באשר לפרטי ההסדר בעתיד; אולם דבר אחד נראה לי ברור לחלוטין: יסודו של הפתרון המעשי היחיד כלול בהחלטת מועצת הבטחון של האו"ם מיום 22 בנובמבר 1967.

יצוין באחרונה, כי למרות כל חילוקי-הדעות והפולמוסים החוצצים בין מדינות הים התיכון, משותף להן אינטרס, שבהכרח יגבר על הגורמים האחרים: אינטרס זה הוא להבטיח את השלום ואת החירות לעצב את עתידן במו ידיהן. ככל שתקדים לבוא השעה בה תוכלנה להתאחד ולשתף פעולה בכיוון זה, כן תהא תרומתן לפתרון הבעיה הים-תיכונית מועילה יותר.